

מזיכרונותיהם של מנחם מאיר ופרדריק ריימס על הגירוש לצרפת

מגרמניה

ב- 22 באוקטובר 1940 (כ' תשרי תש"א), חול המועד סוכות, הגיע שלב חדש ומפחיד מאוד בחיינו. באותו יום, בשעה שמונה בבוקר, באו שני אנשי גסטפו (המשטרה החשאית) לבית הוימן והודיעו שתוך שעתיים עלינו להיות מוכנים לנסיעה. הם התירו לנו לקחת עד 50 קילוגרמים מטען למבוגר וכשלושים קילוגרמים לילד, וכן 100 מארק לאדם. לא נמסר כל מידע נוסף - לא לאן אנו עוברים, ובוודאי לא מדוע עלינו לעזוב את הבית. באותה עת היו בבית שישה מבוגרים, הרמן ואידה הוימן שהיו כבני 58, אבא - בן 46, אמא - בת 42, הדוד מוריץ - בן 44 ואלמה רעייתו - בת 30, ושלושה ילדים: אני - בן אחת עשרה, היינץ - בן שמונה ואינגריד - בת שלוש. היינו כמשותקים. ההודעה היתה בלתי צפויה לחלוטין. באותו יום גורשו כל היהודים מהופנהיים.

אני זוכר היטב את אמא אורזת בבהילות מכל הבא ליד לתוך ארגז מטען עשוי קש קלוע. אנשי הגסטפו התבוננו בנעשה, שותקים וחסרי הבעה. אני עדיין יכול לראות את ידו של אחד מהם מונחת על קת האקדח. חשבתי שהוא יִקְרָה... אבא התווכח עם אחד מהם - אינני זוכר את מה שנאמר, אבל אני זוכר בבירור שהוא לקח את אותות ההצטיינות, כולל "צלב הברזל", וזרק אותם בכעס רב לרגליהם של אנשי הגסטפו... הם היו נבוכים ולא הגיבו.

מנחם

אני זוכר היטב שאבא צעק: "האם לשם כך נלחמתי במלחמה?"

פרד

אנשי הגסטפו הורו לנו להתייצב ליד בית המועצה המקומית. שם כבר המתינה משאית פתוחה. שארית הקהילה, 17 נפשות, הובלה לתחנת הרכבת שבהיידלברג. הפרטים חרוטים בראשינו ובנפשנו.

מנחם

בדצמבר 1988 קיבלתי, במפתיע, את המכתב הבא:

היינץ היקר,

אני פאול, הילד מהחצר השכנה. האם אתה זוכר אותי? עזבתי את הופנהיים לפני 37 שנים. באחרונה, בעת מפגש משפחתי, נודע לי שביקרת בהופנהיים. בכיתי, חשבתי בלבי שאף אחד מכם לא נותר בחיים. קיבלתי את הבגדים המשומשים שלכם ואת

הצעצועים של מנפרד ושלך* היינו משפחה ענייה בת שבע נפשות, ותמיד שמחנו בדברים שקיבלנו מכם. אני זוכר היטב את הוריי ואת מנפרד. מנפרד היה, בניגוד לך ולי, ילד חזק. נהגנו לשחק ביחד. אני זוכר את הימים שבהם יצאת מפתח ביתך עם מצות, ותמיד התחלקת איתי בהן.

אני זוכר את היום שבו גורשתם. אתה עמדת ליד אמך, מאחורי העגלה. היה קר מאוד באותו בוקר ורציתי להביא לך שמיכה, אבל הם לא הרשו לי... ראש הכפר לא הרשה ואמר לאמי: "לואיזה, אינני רוצה לראות את הילד שלך משחק עם היהודים". אני כותב לך כדי לומר לך שתמיד חשבתי עליך.

כאשר חזרנו להופנהיים שוב, בשנת 1992, נפגשנו עם אדם צעיר, לודוויג שטרייב שמו, שהיה באותה עת סטודנט לתאולוגיה. במסגרת לימודיו כתב עבודת גמר בנושא "הקהילה היהודית בהופנהיים בשנים 1918-1945". חיבורו משתרע על פני מאה עמודים, והוא כולל פרטים מרתקים על הקהילה, על משפחתנו וגם עלינו באופן אישי. שטרייב קיווה שנוכל לתרום לחיבורו מידע אישי, אך בדיעבד יצאנו דווקא אנו נשכרים - קיבלנו ממנו מידע רב על אירועים ופרטים שלא ידענו. הוא איתר, בין השאר, את הרישום של מנפרד בבית-הספר וצילום שלי בגן הילדים המקומי. בחיבורו הוא כותב על עליית היטלר לשלטון ומתאר את ההתייחסות, ההתנהגות והתגובות של האוכלוסייה המקומית, של הכנסייה ושל השלטונות כלפי היהודים. תיאורו מתמקד בעיקר בשלבים השונים, כגון ליל הבדולח, הגירוש ולאחריו. הוא מבוסס על מסמכים ועל ראיונות עם תושבים ותיקים שחיו עדיין בשנים 1988-1989 ואשר היו מוכנים לדבר על רגשותיהם באותה עת... הוי, כמה שהזיכרון יכול להיות סלקטיבי! וכך כתב שטרייב על הגירוש:

יהודי הופנהיים, יחד עם יהודי הכפרים השכנים, הוסעו במשאיות להיידלברג, שם הוכנסו לרכבות מיוחדות. הרכבות יצאו לדרכן באותו יום, עברו דרך ערים שונות בבאדן ונסעו לעבר עיר הגבול הצרפתית מילוז (Mulhouse). שם הוחלפו 100 המארק לכסף צרפתי. אנשי הס"ס הודיעו שכל מי שיימצאו ברשותו יותר מ-100 מארק ייךה, וכך גם יהיה גורלו של כל מי שיירד מהרכבת. תשע רכבות מיוחדות יצאו מבאדן לדרום צרפת. לאחר ימים אחדים ללא מזון וללא מים, כשהעתידי לוט בערפל, עצרו הרכבות למרגלות הרי הפירנאים, סמוך לגירס (Gurs).

דבריו של שטרייב דומים לזיכרונות שלנו.

ביום הגירוש עצמו, ב- 22 באוקטובר בערב, הודיע רוברט וגנר (Wagner), מושל מחוז באדן, בגאווה רבה לברלין ש"מחוז באדן הוא המחוז הגרמני הראשון שהינו יודנריין", כלומר

* הוא מתכוון בדבריו לימים שלפני הגירוש.

מטוהר מיהודים. המונח הזה היה יקר ללבם של הנאצים - לא "משוחרר מיהודים", אלא "מטוהר מיהודים".

פרד

מפקד המחוז וגנר היה נאצי קנאי, והאמביציה שלו להזדרז בגירוש היהודים הצילה, למעשה, את שנינו, הילדים, כי נשלחנו למערב ולא למזרח. כשנתיים לאחר מכן הועברו כל בני המשפחה שלנו לאושוויץ והומתו שם. אנחנו ניצלנו בנס. זה היה גורלנו.

מקור: מנחם מאיר ופרדריק ריימס, "האם העצים פורחים אצלכם?". יד ושם, ירושלים
2000, עמ' 46-49.